

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dissertationem Moralem De Norma Actionum Humanarum
Indultu Facultatis Inclytae Philosophicae In Celeberrima
Academia Lipsiensi die VII. Maii Ann. MDCXCIIIX. H. L. Q.
C. sub Praesidio Dn. M. Joh. ...**

Lipsiae, 1698

§. I

urn:nbn:de:bsz:31-102642



§. I.

Domestico quisque exemplo edocetur, voluntati sibi relictae parum inesse constantiae, sed eam nunc in hanc, nunc in illam partem propendere, modò in hoc, modò in illud objectum ferri, & saepe eandem rem diverso tempore placere ipsi, & ejus tedium experiri. Et majorem quidem adhuc varietatem deprehendemus, si libeat diversorum hominum voluntates excussim ire, & quid inter se conveniant, quidve discrepent, examinare. Profectò, nisi externa quaedam vis uniendi accederet, plerumque voluntates humanae in contrarias partes discessuræ essent, longeque diversa perpetuò objecta sequuturae. Verùm cum socialitas, ad quam homo productus est, animorum consensionem vel maximè desideraret, hinc coercenda fuit disfluens hæc & vaga voluntatis humanae libertas, certiqve limites definiendi, extra quos exerrare ipsi nefas esset, seu quod idem est, certa norma sive regula constituenda fuit, secundum quam homines actiones suas instituerent, ut essent justæ, & juxta quam actuum suorum æquitatem & iniquitatem, bonitatem, & malitiam judicarent. Norma hæc trito vocabulo legis venit, quæ definitur à Grotio *d. I. B. & P. L. l. c. 1. §. 9. per Regulam actuum moralium, obligantem ad id, quod rectum est.* Quæ definitio probari non posse videtur. Dum enim legem facit *regulam actuum moralium*, supponit, dari actus morales, seu bonos vel malos citra respectum ad legem, quod consistere neutiquam posse existimamus. Nihil enim remotà omni impositione, concipi potest bonum vel malum. Qui enim aliquid dari per se bonum, vel malum contendunt, videntur dicere, cujus evidentem conceptum nec ipsi, nec quisquam alius formare potest. Moralitas itaque omnis dependet à deter-

ideterminatione alicujus agentis liberi, quod eam actioni vel ob-
jecti, à quo illa procedit, conditionem vel ex merè spontaneo
arbitrii sui motu, imposuit. Sed tamen nihil impedit, quò minùs
actiones nonnullæ per se morales seu bonæ aut malæ dicantur; non
quasi moralitas ab intrinseca rei natura, præcisè ab omni impositio-
ne proveniret; sed quòd propter convenientiam vel disconvenien-
tiam cum natura humana eæ præceptæ sunt à DEO, vel prohibita.
Neque alio in sensu probare possumus, quæ habet Ziegler. *ad Grot.*
Lib. I. cap. 1. §. 10. verb. Jus Naturale, ubi ita inter alia loquitur:
*Jam ut constet, utrum aliquid pugnet cum jure Nature primævo an secundario, probè tenendum est, quadam apud creaturas rationales, in ordine ad DEUM, & inter se, justa & recta esse, quia DEUS aliter velle non potest, quæq; adeò suâ justitiâ intrinseca omnem voluntatem DEI liberam antevertunt. Consequenter igitur sunt mala quadam idèò, quia DEUS non vult; quadam verò DEUS non vult idèò, qui mala sunt. Quæcumque ergo sive bonitate suâ, sive ve malitiâ intrinseca voluntatem DEI liberam in signo rationis antevertunt, illa pertinent ad jus naturale primævum, à quo vel præcipiuntur, vel prohibentur; quàm si per bonitatem vel malitiam suam intrinsecam, intelligat convenientiam vel disconvenientiam cum natura rationali & sociali, & proinde voces istas non in sensu morali & proprio, sed improprio accipiat; atque sic etiam concedi potest, nexum horum actuum cum natura humana antevertisse liberam voluntatem DEI, quatenùs scilicet positâ hâc conditione, quòd DEUS vellet animal rationale & sociale producere, non poterat non actus ei necessariò convenientes præcipere, & disconvenientes vetare; cùm aliàs finì se sapientissimè intento contra venturus fuisset. Quæ de Jure Nat. primævò & secundariò habet, alio loco subexamen revocabimus. Non itaque lex est regula actuum moralium, sed per se indifferentium, & qui moralitatem suam à convenientia vel disconvenientia cum regula accipiunt. Et hinc rejiciamus etiam illa verba, cùm Grotius ait, legem obligare ad id, quòd rectum est. *Rectè* enim vox moralitatem, & in specie quidem convenientiam cum lege involvit; quæ proinde non est objectum legis, sed per ipsam legem demùm obligatio ad eandem involvitur. Non itaque*

que lex obligat ad id, quod jam antè rectum est, quale nihil, ut jam dixi, datur; sed ad hoc obligat, ut inferior actionem suam juxta legis præscriptum componat, quod prolixè passim & perspicuè deduxit *Pufendorfius*. Nobis ergo definire legem placet per regulam à superiori constitutam, quæ obligat inferiorem, ad actiones suas juxta eam dirigendas. Quæ res cum videatur uberiorem explicationem mereri, inde prolixius singula persequemur. Et Regulam quidem legem dicimus, cum ejus formalis ratio, & proprietates apprimè ad legem quadrent. Et inanis valdè est subtilitas, quòd nonnulli generis hujus ineptitudinem ex hoc fundamento evincere conantur, quòd vox hæc Mechanicis sit propria, & hinc nonnisi in sensu improprio & figurato ad legem trahi possit. vid. *Joh. à Felde Annot. ad Grot. d. J. B. & P. Lib. I. c. 1. §. 9.* Quis enim vocem hanc præcisè ad Mechanicorum officinas damnavit, quin adhiberi in legis definitione possit? Verba valorem ex usu & consuetudine habent; quam in hoc casu non deficere, inconfessò est. Sed pudet, in his lacunis hærerè. Dicimus præterea, quòd hæc regula debeat à superiori constituta esse. Quò ipso exprimitur causa efficiens legis, quæ semper est superior, & quidem intuitu potestatis & juris competentis; sola enim superioritas respectu dignitatis jus legem alteri præscribendi non tribuit. Ulteriùs dicimus, regulam hanc obligare. Præcipua enim legis & ipsi intrinseca vis est, quòd in inferiore obligationem ad eam conformiter operandum producit. Quod ut rectius intelligatur, juvabit, naturam obligationis, originem, subjectum denique ejus activum, uti loquuntur, & passivum expendisse. Describunt communiter *Juri* obligationem *a. l. 3. §. 25. ff. d. O. & A. per vinculum juris, quò quis necessitate adstringitur alicujus rei præstande, seu quò quis ad dandum, faciendum, vel præstandum aliquid adstringitur.* Quæ definitio cum ferè metaphoricis verbis, & hinc obscuris concepta sit, inde uberiùs aliquantò ejus sensum proponemus. Nimirum per obligationem coercetive, quasi & limitatur nostrum agendi arbitrium, ita ut voluntas ad contrariam ei, quam obligatio ostendit, partem se determinare sine vitio non possit. Ex quo apparet, pondus veluti quoddam voluntati addere obligationem, & in certis eam actionibus ad alteram

eam partem inclinare, vel saltem inclinare debere; quæ inclinatio tamen non confundenda cum illis vergentiis, quæ voluntatem sæpè ad certum genus actionum propendere faciunt, & quæ à consuetudine, peculiari temperamento, affectibusque procedunt. Illæ enim efficiunt in voluntate propensionem physicam; hæc autem moralem; quæ moralis propensio videtur consistere in peculiari sensu & motu voluntatis, quo laudem quisque appetit, & lætatur, se obligationi incumbenti convenienter agere; & contra stimulos conscientie sentit, & propriam veluti in se censuram exercet, cum secus, quam obligatio postulat, fecit. Unde & illud sequitur, si quid fortasse mali actionem obligationi incumbenti difformiter institutam excipiat, nullam agenti de eo conquerendi justam rationem esse, cum in ejus fuerit arbitrio, in alteram se & bonam partem determinare. Voces itaque illæ in definitione positæ, *vinculum, adstringi*, respiciunt impulsum peculiarem in voluntate, quo ad determinandum se in eam partem, quam obligatio monstrat, spe laudis & præmii movetur, à contraria autem metu vituperii & poenæ refugit. Conf. *Pufend. d. J. N. & G. l. VI. §. 5. & d. Offic. Hom. & Civ. L. I. c. II. §. 5.* Et cum hac modò explicata obligationis definitione coincidit illa, quam exhibet *Justinian. pr. l. d. Obligat.* quòd nimirum sit *juris vinculum, quò necessitate adstringimur alicujus rei solvenda secundum nostram civitatis jura*; Nisi quòd non descripsisse videtur obligationem in sua latitudine; sed eam solam, quæ ex vinculo jurinum specialium, nimirum civitatis Romanæ oritur; illam autem *Pufend.* passim inculcat; cum obligationem vult esse *qualitatem moralem operativam, quæ quis prestare, aut admittere, vel pati tenetur aliquid.*

§. II.

Hæc de natura obligationis, cujus originem priusquam excutiamus, libet *subjectum* considerare, utpote cujus aliquam cognitionem originis perceptio supponere videtur. Et prius quidem est, ut agamus de *subjecto* recipiente obligationem seu *passivo*. Id verò *homo* est. Hunc enim aptum ad obligationem recipiendam esse, duplici potissimum argumento evincimus. (1.) Ex naturam voluntatis humanæ, (2.) ex conditione hominis, ab ejus productione
pen-